

MAGDALENA ŁUKA

WSPARCIE DLA SPRAWCY PRZEMOCY DOMOWEJ POMOCĄ DLA RODZINY

W niniejszym artykule podjęto temat rodzin dysfunkcyjnych, w których występuje deficyt otwartości interpersonalnej, empatyczności, poczucia wspólnoty, pozytywnych więzi emocjonalnych, takich jak przyjaźń czy miłość. Następstwem tych braków mogą być działania niekorzystne czy wręcz niebezpieczne, a skierowane przeciw niektórym jej członkom, nierespektujące ich praw lub niszczące ich dobra, zagrażające ich zdrowiu fizycznemu, psychicznemu czy nawet życiu. Tak skrajnie negatywne postawy mogą zostać wybudowane w przypadku występowania przemocy domowej.

Przemoc nie jest wytworem naszych czasów, od wieków towarzyszy ona ludzkości. W różnych okresach historycznych inaczej interpretowano ten problem. Niechlubnym przykładem w tym zakresie mogą być chociażby zachowania cesarza Nerona czy króla Anglii, Henryka VIII Tudora. Istnieje wiele różnych definicji określających specyfikę przemocy. Światowa Organizacja Zdrowia podaje, że jest to

[...] celowe użycie siły fizycznej lub władzy, sformułowane jako groźba lub rzeczywiste użycie, skierowane przeciwko samemu sobie, innej osobie, grupie lub społeczności, które albo prowadzi do, albo z którym wiąże się wysokie prawdopodobieństwo spowodowania obrażeń cielesnych, śmierci, szkód psychologicznych, wad rozwoju lub braku elementów niezbędnych do normalnego życia i zdrowia (Krug i in., 2002, s. 5, [tłum. własne]).

Dr MAGDALENA ŁUKA – Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Instytut Pedagogiki, Katedra Pedagogiki Rodziny; adres do korespondencji: Al. Raławickie 14, 20-950 Lublin; e-mail: magdalena.luka@kul.pl; ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4357-6790>.

Artykuły są objęte licencją Creative Commons Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 4.0 Międzynarodowe (CC BY-NC-ND 4.0)

W przestrzeni polskiej należy zwrócić uwagę na podstawową, wydaje się, ustawową definicję tego pojęcia, zawartą w art. 2 ust. 1 pkt 1 Ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz.U. 2024, poz. 424). Zaproponowane tam określenie obowiązuje od 22 czerwca 2023 r. Warto zauważyć, że jest to sformułowanie rozszerzone w odniesieniu do wcześniej obowiązującego prawa, jakim była Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. 2005, nr 180, poz. 1493, art. 2 pkt 2). Z obu dokumentów wynika, że przemocą są nie tylko działania powtarzające się (jak to często interpretuje się w przestrzeni publicznej), ale również może to być czyn jednostkowy. Ważnym wskaźnikiem staje się tu umyślność podjętego działania lub zaniechania wywołujące cierpienie lub krzywdę, wykorzystujące nierównowagę sił osób uwikłanych w to działanie. W obu dokumentach dookreślono, że przemoc może być o charakterze fizycznym (naruszanie nietykalności), psychicznym (naruszanie godności osobistej), seksualnym (naruszanie intymności) oraz może być zaniechaniem rozumianym jako naruszenie obowiązku do opieki ze strony osób zobowiązanych do takiego działania.

Prawo ustanowione w 2023 r. sankcjonuje dodatkowo występowanie przemocy ekonomicznej, rozumianej jako naruszanie czyjejś własności, uniemożliwiającej podjęcie pracy zarobkowej lub uzyskanie samodzielności finansowej oraz tzw. cyberprzemoc, czyli podejmowanie działań o charakterze przemocowym z wykorzystaniem środków komunikacji elektronicznej.

1. KRÓTKA CHARAKTERYSTYKA SPRAWCY PRZEMOCY DOMOWEJ

Bardzo trudno jest ustalić rzeczywistą skalę przemocy domowej. W wielu przypadkach nie jest ona ujawniana, a niekiedy wręcz nieświadomiana, tak przez sprawców, jak i ofiary. Międzynarodowe Badania nad Przemocą wobec Kobiet (*International Violence Against Women Survey – IVAWS*) wykazały, że co trzecia kobieta w Polsce doznała w swoim życiu przemocy ze strony mężczyzny, jednocześnie trzy czwarte kobiet doświadczających przemocy nie korzysta z żadnej pomocy (Gruszczyńska, 2007). Przemoc domowa dotyka wszystkie osoby systemu rodzinnego. Jedną z osób uwikłanych w to zjawisko jest jego sprawca.

W artykule posłużono się schematem: sprawca przemocy – mężczyzna, osoba doświadczająca jej – kobieta. Takie uproszczenie interpretacyjne oparto na statystykach dotyczących monitorowania tego zjawiska. Jak podaje policja, w ramach procedury „Niebieskie Karty” w 2023 r. wśród osób stosujących przemoc domową było 7595 kobiet i 55 225 mężczyzn (*Przemoc w rodzinie...*, 2023), co oznacza, że 87,91% wszystkich sprawców to mężczyźni.

Nie ma jednego typu sylwetki osoby przemocowej, jednak najczęściej wskazuje się na kilka charakterystycznych cech takich ludzi. Są to często osoby z zaburzenia-

mi w zakresie kontroli swojego zachowania, niskim poczuciem własnej wartości, problemami w określeniu swojej tożsamości, nieprawidłowościami w funkcjonowaniu „ja” (Rode, 2008, s. 47).

Ponadto charakterystycznym elementem funkcjonowania sprawców przemocy jest występowanie u nich mechanizmu zaprzeczania. Przybiera on kilka wymiarów:

– zaprzeczanie przemocy – sprawca całkowicie zaprzecza, że zachowuje się w taki sposób. Twierdzi, że nie chce dominować w relacjach z partnerem, zarzuca mu czyny to według niego pomówienia, które są wysuwane po to, żeby mu zaszkodzić, zniszczyć;

– zaprzeczanie odpowiedzialności – sprawca uznaje, że popełnił określone czyny, ale jednocześnie wskazuje, że jego zachowanie jest zależne od działania zewnętrznych czynników, m.in. alkoholu, narkotyków, co przyczynia się do utraty kontroli. Często osoba taka wskazuje na prowokacje ze strony współmałżonka, partnera;

– zaprzeczanie częstotliwości, intensywności zachowań, minimalizowanie ich – sprawca obniża wartość swojej agresywności, podważa relacje partnerki, marginalizując zaistniałe wydarzenia;

– zaprzeczanie konsekwencjom – sprawca nie chce skonfrontować się z konsekwencjami swojego zachowania, umniejsza fakty w tym zakresie (Kamińska, 2017, s. 399–400).

Jedną z ciekawszych propozycji opracowania charakterystyki sprawców przemocy przedstawiła Danuta Rode. Proponuje ona wyróżnić cztery grupy tych osób:

1) sprawcy reaktywnie agresywni – ich zachowanie charakteryzuje się wysokim poziomem agresji; regulacja ich zachowań odbywa się z zaangażowaniem struktur popędowo-emocjonalnych; nie kontrolują na poziomie poznawczym własnych działań, często reagują gniewem, irytacją, złością. Są to osoby tzw. zewnątrzsterowne, tj. poszukują przyczyn swoich reakcji poza własną decyzyjnością;

2) sprawcy o niskich kompetencjach zaradczych – iloraz inteligencji tych osób lokuje się na pograniczu upośledzenia umysłowego i normy, powoduje to niewielką elastyczność w zachowaniu, pojawiają się u nich trudności w logicznym wnioskowaniu. Ponadto są słabo przystosowani społecznie. U osób tych mechanizmy emocjonalno-popędowe dominują nad strukturami poznawczo-intelektualnymi, dlatego często pojawia się dążenie do natychmiastowego zaspokajania własnych potrzeb, bez konfrontacji z oczekiwaniami otoczenia;

3) sprawcy psychopatyczno-odwetowi – są to osoby z wysokim zapotrzebowaniem na stymulację, płytkie emocjonalnie, z brakiem poczucia winy, ale przy tym sprawne intelektualnie; ich reakcje często są chłodne i wyważone; sprawcy ci skutecznie wywierają wpływ na inne osoby, dzieje się to przy pomocy narzucania

własnej woli, nacisków, gróźb. Często nie są zdolni do przeżywania poczucia winy; zachowania przemocowe są dla nich źródłem swoistej energii do życia;

4) sprawcy z dużym potencjałem przystosowawczym – są to osoby z dużymi umiejętnościami przystosowawczymi, sprawnie mobilizujące się w sytuacji frustracji. Mają wysokie poczucie pewności siebie, potrafią być elastyczne w zachowaniu, pomimo zdolności do wytrwałego działania w sytuacjach trudnych, zaskakujących; wykazują się jednak skłonnością do zachowań impulsywnych, reagują nieprzystosowawczo na prowokacje (Rode, 2010, s. 434–435).

Najczęściej pojawiający się w literaturze opis sprawcy przemocy zakłada, że pochodzi on z rodziny, w której zachowania agresywne były dominujące, zazwyczaj jeden z rodziców był podporządkowany (najczęściej była to matka). Dziecko wzrastające w takiej rodzinie jest pozbawione poczucia bezpieczeństwa, skrywa często lęk i frustracje. Jako dorosły człowiek taki zazwyczaj czuje się nieszczęśliwy, swoje frustracje przenosi na relacje z bliskimi. Oparte są one na wymuszaniu określonych zachowań, co jednak agresor uzasadnia dobrem najbliższych i dbaniem o wspólnotę rodzinną (Pilszyk, 2007, s. 832).

Warto również zauważyć, iż zachowanie sprawcy cyklicznie zmienia się wraz z upływem czasu, analogicznie do pojawiających się faz tzw. cyklu przemocy. Składa się on z trzech zapętlających się etapów: fazy narastającego napięcia, fazy ostrej przemocy oraz fazy „miodowego miesiąca”.

W pierwszym etapie tego cyklu niezadowolenie i poirytowanie sprawcy przemocy stopniowo rośnie. Każda sytuacja może wywołać jego złość, pojawia się poniżanie partnerki, dzięki czemu osiąga stan poprawy swojego samopoczucia. Występują coraz częściej zaczepki, kłótnie, stan ten staje się coraz bardziej niebezpieczny. Jest to wynik narastania napięcia, braku umiejętności konstruktywnego rozładowania go. Kolejnym etapem cyklu, stosunkowo krótkim, jest faza ostrej przemocy. Osoba agresywna traci możliwość kontroli nad swoim zachowaniem, reakcje są gwałtowne, nieprzewidywalne. Lęk członków rodziny osiąga apogeum. Następnie można zaobserwować uspokojenie sprawcy, który wycofuje się, okazuje skruchę i obiecuje poprawę. Stara się znaleźć wytłumaczenie dla tego, co zrobił, często winą za swoje zachowanie obarcza jednak ofiarę, pomimo tego obiecuje poprawę. Sprawca okazuje ciepło i miłość, staje się znowu podobny do tego, jaki był na początku znajomości, rozmawia, staje się pomocny. Jednak faza „miodowego miesiąca” i związana z nią nadzieja na poprawę sytuacji rodzinnej przemija i następuje powrót do początku cyklu.

Analiza postaw agresora we wskazanym cyklu wyraźnie wskazuje na ograniczone możliwości świadomej kontroli swojego zachowania i emocji. Przemoc zmienia życie osób w nią uwikłanych bezpowrotnie.

2. PRACA ZE SPRAWCĄ PRZEMOCY DOMOWEJ

Chcąc skutecznie przeciwdziałać zjawisku przemocy, należy m.in. podjąć intensywną i skuteczną pracę z jego sprawcami. Pierwszym etapem podejmowanych działań jest powstrzymanie sprawców i zablokowanie tzw. gorącej przemocy, która bezpośrednio zagraża zdrowiu i życiu osób jej doświadczających, a następnie praca nad zmianą przekonań i postaw. W niniejszym artykule pominięto analizę różnych możliwości interwencji prawnych podejmowanych wobec sprawców. Dotyczy to m.in. podlegania odpowiedzialności karnej zgodnie z art. 207 Kodeksu karnego lub zobowiązania osoby stosującej przemoc do opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i zakazu zbliżania się do członków rodziny (na podstawie art. 11a Ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej – tekst jednolity Dz.U. 2024, poz. 424. 834). Nie uwzględniono również analizy dyskusji dotyczącej zasadności podejmowania działań wobec jednostek o osobowości dys socjalnej, które znajdują się m.in. wśród osób stosujących przemoc domową.

W celu wypracowania zmiany zachowania osób stosujących przemoc proponuje się im uczestniczenie przede wszystkim w programach o charakterze korekcyjno-edukacyjnym. Uzupełnieniem i rozwinięciem podejmowanych tego typu działań są programy psychologiczno-terapeutyczne, treningi zastępowania agresji.

Ponieważ około 70% kobiet doświadczających przemocy nie chce rozstawać się ze swoimi przemocowymi partnerami, ale oczekuje, że zmienią oni swoje zachowanie, dlatego uzasadnione jest stosowanie tego typu oddziaływań, które w swoim założeniu mają zmieniać sytuację domową takich par i rodzin (Lewoc, 2014, s. 46).

Pierwsze programy dedykowane sprawcom przemocy domowej zostały opracowane pod koniec XX w. w Stanach Zjednoczonych. Niedługo później także w Australii, Kanadzie oraz w krajach skandynawskich, w ścisłej współpracy z instytucjami wymiaru sprawiedliwości, opracowano standardy pracy z tego typu osobami (Ogólnopolskie Pogotowie dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia” IPZ, 2023). Programy te w założeniu są znaczącymi elementami całego systemu przeciwdziałania zjawisku przemocy domowej.

Programy korekcyjno-edukacyjne bazują na założeniach, które wskazują na możliwość uczenia umiejętności społecznych, zmiany własnych postaw, sposobów myślenia, radzenia sobie ze stresem i trudnymi sytuacjami, rozumienia i nazywania własnych emocji, a także podejmowania racjonalnych decyzji z uwzględnieniem praw i potrzeb innych osób (Czarnecka-Działuk i in., 2017, s. 341). Interwencje wobec sprawców powinny być oparte na dosyć rygorystycznie egzekwowanym obowiązku uczestnictwa w zajęciach edukacyjnych. Mężczyźni są konfrontowani z kulturowymi stereotypami promującymi męską dominację, uczą się okazywania szacunku partnerkom.

Większość znanych i stosowanych w Polsce programów bazuje na metodach poznawczo-behawioralnych, które starają się wprowadzić zmiany w sferze poznawczej, emocjonalnej i behawioralnej uczestnika. Jednym z najważniejszych warunków zmiany w postawie człowieka jest wzbudzenie jego motywacji. Obecny stan wiedzy i stale rozwijające się poznawanie osobowości ludzkiej pozwala sformułować założenie, że większość osób może znacząco zmienić swoje zachowanie, ale nie każdy chce to zrobić, nie każdy widzi sens trwania w tej zmianie. Sprawcy przestępstw niejednokrotnie deklarują chęć zmiany w tym zakresie, jednak często nie potrafią sami tego zrealizować. Programy korekcyjno-edukacyjne powinny im w tym pomóc, wskazać właściwe drogi postępowania i możliwości utrwalenia nowo wyuczonych mechanizmów zachowania.

Obowiązek realizacji oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych określony został przepisami Ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej. Aktualny standard prowadzenia tych programów oraz wymagania kwalifikacyjne osób je prowadzących został wprowadzony rozporządzeniem Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 20 czerwca 2023 r. w sprawie programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową. Określa się w nim, że podejmowane działania powinny wpływać na zmianę przekonań uczestników programów korekcyjno-edukacyjnych dotyczących własnego zachowania; nauczyć powstrzymywania się przed dalszym stosowaniem przemocy; rozwijać możliwości radzenia sobie z trudnymi emocjami – panowania nad złością lub poczuciem bezradności w sytuacjach trudnych; osłabiać zachowania oparte na sile i dominacji; prowadzone oddziaływania powinny spowodować wzrost świadomości na temat konsekwencji stosowania przemocy. Omawiane programy powinny poszerzyć umiejętność stosowania zachowań sprzyjających budowaniu partnerskich relacji interpersonalnych opartych na poszanowaniu innych osób. Istotne jest to, by osoby stosującą przemoc domową w toku prowadzonych działań uznały swoją odpowiedzialność za własne czyny oraz uzyskały informacje o możliwościach podejmowania dalszych działań, już o charakterze terapeutycznym (Dz.U. 2023, poz. 1163, § 2).

22 czerwca 2023 r. Minister Rodziny i Polityki Społecznej w drodze rozporządzenia określił zasady prowadzenia programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową oraz wymagań kwalifikacyjnych wobec osób prowadzących te programy. Celem tego typu oddziaływań jest utrwalenie przez sprawców przemocy zmian zachowań nabytych w trakcie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych. Programy tego typu mają za zadanie wzbudzanie wewnętrznej motywacji do zmiany postaw dzięki nabyciu umiejętności analizy przyczyn własnego postępowania; poznanie i wdrożenie w praktykę апробowanych społecznie sposobów rozwiązywania problemów i konfliktów. Programy psychologiczno-terapeutyczne to kolejny stopień pracy ze sprawcą przemocy, dlatego odwołują się

do nauki asertywności, empatii, prawidłowego wyrażania emocji, co składa się na kształtowanie istotnych umiejętności prospołecznych. Zadaniem tego typu oddziaływań jest nauka rozpoznawania własnych zasobów i ograniczeń, walka z negatywnymi stereotypami funkcjonującymi w relacjach rodzinnych. Omawiane programy uczą rozpoznawania potrzeb własnych i pozostałych członków rodziny oraz wskazują na prawidłowe sposoby ich zaspokajania, wzmocnione są również postawy odpowiedzialności wobec siebie i innych (Dz.U. 2023, poz. 1166, § 1).

Na uwagę zasługuje także Trening Zastępowania Agresji (ART) – kolejna propozycja pracy z osobą agresywną i stosującą przemoc. Trening powstał jako program korygowania agresywnych zachowań młodzieży. Został opracowany przez prof. Arnolda Goldsteina i jego współpracowników pod koniec lat siedemdziesiątych XX w. w Stanach Zjednoczonych. Trening ten wykorzystuje reguły teorii społecznego uczenia się (Potempska i Kołodziejczyk, 2001, s. 6). W kolejnych latach opracowano modyfikację programu, pozwoliło to na stosowanie tej metody również wobec osób dorosłych z różnego rodzaju zaburzeniami zachowania czy osobowości (Morawski, 2005, s. 24).

Metoda opiera się na trzech modułach: treningu umiejętności społecznych, kontroli złości oraz wnioskowania moralnego. Na pierwszym etapie pracy kształtuje się u uczestników programu zachowania akceptowalne społecznie, zwiększające skuteczność ich działań. Wykorzystuje się w tym celu modelowanie, udział w scenkach oraz przyjmowanie informacji zwrotnych od trenerów i pozostałych uczestników programu. Ważne jest praktyczne stosowanie wyuczonych umiejętności w konkretnych sytuacjach życiowych, poza salą treningową, sprawdza się to za pomocą tzw. przeniesienia – transferu zachowań. Drugi moduł ma pokazać i nauczyć uczestników, jak należy hamować i kontrolować złość. Uczestnicy poznają różnorodne techniki, m.in. liczenie wstecz, głębokie oddychanie, myślenie o przyjemnych wydarzeniach czy tzw. dialog wewnętrzny. Trzecia część treningu ART polega na budowaniu wrażliwości moralnej, uczeniu podejmowania dojrzałych i odpowiedzialnych decyzji. Odbywa się to w ramach pracy z tzw. dylematami moralnymi – uczestników programu stawia się w sytuacjach konfliktu wartości, powinni dokonywać konkretnych wyborów, np. między uczciwością a przyjaźnią. Działanie tego typu ma uczyć tolerancji, sprawiedliwości, respektowania godności innych ludzi, ma uwrażliwiać na potrzeby innych osób (Czarnecka-Działuk i in., 2017, s. 20–23).

*

Prowadzenie różnorodnych programów mających na celu przebudowywanie postaw życiowych sprawców przemocy daje nadzieję, że w wymiarze społecznym nie pogłębia się poczucie bezradności wobec omawianego zjawiska, lecz pojawiają się konkretne sposoby na skuteczną jego redukcję.

BIBLIOGRAFIA

- CZARNECKA-DZIAŁUK, B., DRAPAŁA, K., OSTASZEWSKI, P., WIĘCEK-DURAŃSKA, A., WÓJCIK, D. (2017). *W poszukiwaniu skutecznych reakcji na przestępczość. Programy korekcyjno-educacyjne*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- GRUSZCZYŃSKA, B. (2007). *Przemoc wobec kobiet w Polsce. Aspekty prawno kryminologiczne*. Warszawa: Wolters Kluwer.
- KAMIŃSKA, E. (2017). Przemoc domowa jako zagrożenie dla współczesnej rodziny. W: V. Tanaś, W. Welskop (red.), *Człowiek wobec zagrożeń współczesności* (s. 395–403). Łódź: Wydawnictwo Naukowe Wyższej Szkoły Biznesu i Nauk o Zdrowiu.
- KRUG, E. G., DAHLBERG L. L., MERCY, J. A., ZWI A. B., i LOZANO R. (2002). *World report on violence and health*. Geneva: World Health Organization. https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/42495/9241545615_eng.pdf?sequence=1.
- LEWOC, M. (2014). Diagnoza skali zjawiska przemocy w rodzinie w Polsce. *Probacja*, (3), 35–62.
- MORAWSKI, J. (2005). Ewaluacja Treningu Zastępowania Agresji (ART). *Problemy Alkoholizmu*, (2-3), 21–28.
- Ogólnopolskie Pogotowie dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia” IPZ (2023). *Wytyczne do tworzenia modelowych programów korekcyjno-educacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie*. <https://www.niebieskalinia.pl/file/news/4132-zalacznik2-do-kpppw.pdf>.
- PILSZYK, A. (2007). Obraz psychopatologiczny sprawcy przemocy w rodzinie. *Psychiatria Polska*, 41(6), 827–836.
- POTEMPSKA, E., i KOŁODZIEJCZYK, A. (2001). Trening zastępowania agresji (cz. I). *Remedium*, (12), 6–7.
- Przemoc w rodzinie – dane za 2023 rok* (2023). <https://statystyka.policja.pl/download/20/422551/przemoc-w-rodzinie-2023.xlsx>.
- RODE, D. (2008). Charakterystyka sprawców przemocy w rodzinie. W: A. Czerkawski, i A. Nowak (red.), *Wybrane zagadnienia patologii społecznej – implikacje empiryczne* (s. 45–65). Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.
- RODE, D. (2010). *Psychologiczne uwarunkowania przemocy w rodzinie. Charakterystyka sprawców*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.
- Rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 20 czerwca 2023 roku w sprawie programów korekcyjno-educacyjnych dla osób stosujących przemoc domową. Dz.U. 2023, poz. 1163.
- Rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 22 czerwca 2023 roku w sprawie programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową oraz wymagań kwalifikacyjnych wobec osób prowadzących te programy. Dz.U. 2023, poz. 1166.
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy domowej. Dz.U. 2024, poz. 424. 834.

WSPARCIE DLA SPRAWCY PRZEMOCY DOMOWEJ
POMOCA DLA RODZINY

STRESZCZENIE

Przemoc domowa dotyka wszystkie osoby systemu rodzinnego. Jedną z osób uwikłanych w to zjawisko jest jego sprawca. Nie ma jednego typu sylwetki takiej osoby, jednak najczęściej wskazuje się pewne cechy, które często charakteryzują taką jednostkę. Zwraca się uwagę na zaburzenia w zakresie kontroli swojego zachowania, emocji, poczucia własnej wartości, tożsamości. Chcąc skutecznie przeciwdziałać zjawisku przemocy należy m.in. podjąć intensywną i skuteczną pracę z jego sprawcami. Prowadzenie różnorodnych programów mających na celu przebudowywanie postaw życiowych sprawców przemocy daje nadzieję na skuteczne powstrzymanie rozwijania się przemocy domowej.

Słowa kluczowe: przemoc domowa; sprawca przemocy; program korekcyjno-educacyjny; program psychologiczno-terapeutyczny; Trening Zastępowania Agresji (ART)

HOW SUPPORTING THE PERPETRATOR OF DOMESTIC VIOLENCE
HELPS THE FAMILY

SUMMARY

Domestic violence affects all members of the family system, and one person involved is the perpetrator. There is no single characterization of such a person, but certain features are most often indicated, such as disorders related to behavior control, emotions, self-esteem and identity. In order to effectively counteract violence, one should, for example, undertake intensive and effective work with its perpetrators. Conducting various programs aimed at rebuilding the life attitudes of perpetrators of violence brings hope for effectively curbing domestic violence.

Key words: domestic violence; perpetrator of violence; correctional and educational program; psychological and therapeutic program; Aggression Replacement Training (ART)